

Διάλεξη, Τμήμα ΜΙΘΕ (Αμφιθέατρο Α)

Τρίτη, 19 Απριλίου 2016, 19:00

«**Η σπουδή του *Quadrivium* στους πρώιμους Παλαιολόγειους χρόνους**»

Κωνσταντίνος Ν. Κωνσταντινίδης

Καθηγητής Βυζαντινής Ιστορίας, Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Περίληψη

Η συστηματική σπουδή των μαθηματικῶν ἐπιστημῶν, τῆς μαθηματικῆς τετρακτύος, δηλαδή τῆς ἀριθμητικῆς, μουσικῆς, γεωμετρίας καὶ ἀστρονομίας, ἀνάγεται στὴν ὕστερη ἀρχαιότητα. Τότε, καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον στὴν Ἀλεξάνδρεια, μεγάλοι μαθηματικοὶ ἀνέδειξαν τοὺς τέσσερις αὐτοὺς κλάδους συνθέτοντας διδακτικὰ ἐγχειρίδια, τὰ ὁποῖα εἶχαν εὐρεία χρῆση καθόλη τὴν Βυζαντινὴ περίοδο σὰ σχολεῖα τῆς ἐγκυκλίου παιδείας. Ἐπώνυμοι βυζαντινοὶ διδάσκαλοι, ἰδιαίτερα σὲ περιόδους ἀκμῆς τῆς παιδείας, ἔγραψαν σχόλια σὲ ἓνα ἢ περισσότερα ἀπὸ τὰ τέσσερα αὐτὰ μαθήματα.

Μετὰ τὴν Δ΄ Σταυροφορία καὶ τὴν ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοὺς Λατίνους τὸ 1204, ἡ πολιτικὴ καὶ πολιτισμικὴ συνέχεια τῆς αὐτοκρατορίας ἐτέθη σὲ ὕψιστο κίνδυνο. Ἡ συνέχεια στὴν παιδεία διεσώθη στὴν ἐξόριστη αὐτοκρατορία τῆς Νίκαιας. Ὅταν, λοιπόν, ἀπεκατεστάθη ἡ αὐτοκρατορία στὴν παλαίφατη πρωτεύουσά της, τὸ 1261, ἔγιναν συντονισμένες προσπάθειες νὰ ἀνακτήσει τὴν παλαιὰ αἴγλη στὸν χῶρο τῆς παιδείας. Σχολεῖα ἀνασυστήθηκαν, χειρόγραφα ἀναζητήθηκαν παντοῦ καὶ ἀντιγράφηκαν καὶ σχολιάσθηκαν ἀπὸ μία πλειάδα φωτισμένων διδασκάλων. Οἱ μαθηματικὲς ἐπιστῆμες καλλιεργήθηκαν ἐκ νέου ἀπὸ λογίους, ὅπως ὁ Μάξιμος Πλανούδης, ὁ Γεώργιος Παχυμέρης καὶ ὁ Θεόδωρος Μετοχίτης, οἱ ὁποῖοι μᾶς ἄφησαν σχόλια στοὺς ἀρχαίους μαθηματικούς, συνέθεσαν νέα διδακτικὰ ἐγχειρίδια, ἀλλὰ καὶ αὐτοτελεῖς μελέτες ἐμβάθυνσης στὴν ἀριθμητικὴ, τὴν ἀρμονικὴ, τὴν γεωμετρία, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀστρονομία. Ἡ τελευταία θὰ ἀναδειχθεῖ κατεξοχὴν στοὺς Παλαιολόγειους χρόνους καὶ σὲ αὐτὸ συντέλεσαν καὶ μεταφράσεις ἀπὸ τὰ Περσικὰ ἀστρονομικῶν καὶ ἀστρολογικῶν κειμένων. Τὴν σπουδὴ τοῦ *Quadrivium* θὰ ἐπιχειρήσουμε νὰ ἀποτυπώσουμε στὴν ὁμιλία μας, μέσα ἀπὸ τὶς γραπτὲς πηγές καὶ μάλιστα τὰ σωζόμενα χειρόγραφα τῶν ἰδίων τῶν λογίων.